

سید نظیر تا ۹ سالگی در محضر پدر با علوم متعارف آشنا شد. سپس برای استفاده از محضر جد خود، همراه با پدر و خانواده اش به شهر بوپال هجرت کرد و با برادرش، سید امیر حسن، علوم اسلامی را از جد خود آموخت.

وی علاوه بر زبان‌های فارسی و عربی و اردو، به زبان‌های پهلوی و زندی و گجراتی احاطه داشت. تأثیرات او در علوم مختلف بیش از ۱۵۰ عنوان است که از آن

جمله‌اند:

بhydr الكلام که شرحی است بدون نقطه و در چهار مجلد بر مقامات حریری: شیع زند و اوسما: شرح تورات و انجلیل؛ شرح مجسطی؛ شرح کشیش به فارسی؛ غروات صیاحه به طرز شاهنامه در ۳ مجلد؛ تفسیر قرآن در ۵ مجلد.

سید نظیر از حافظه‌ای عجیب برخوردار بود. گفته‌اند که از جمله بیست هزار بیت از شاهنامه، تمام متن مطوّل و تفسیر بیضاوی را در حفظ داشت.

وی پس از فوت پدر به شهر جیپور آمد تا به کار و کالت پردازد، ولی چون این کار را از عهده خود خارج دید دست از آن گشید و در کالج مهاراجه جیپور به تدریس زبان‌های عربی و فارسی پرداخت. برای بسیاری از مجلات مقالاتی می‌نوشت که

با عنایت و اقبال خوانندگان مواجه می‌شد. سپس خود مجله‌ای به نام دور جادیک انتشار داد که در آن بیشتر مقالات کوتاه و اشعار اردوی او به چاپ می‌رسید.

سید نظیر، همچون برادرش حکیم سید امیر حسن خان، ذوق شعر داشت و به فارسی و اردو شعر می‌گفت، او نیز چون برادرش به «سخا» تخلص می‌کرد، از اشعار فارسی او افسوس که، اطلاعی دقیق در دست نیست. تنها قصيدة‌ای بلند در مدح حضور امیر المؤمنین علی علیه السلام از او باقی‌مانده است که آن را - چنان‌که خود در پایان قصيدة ذکر کرده - به طرز و بر وزن قصيدة قائنی سروده است. قصيدة قائنی در مدح حضرت علی بن موسی الرضا علیهم السلام در بحر هنر مطلع شده و مطلع آن چنین است:

به گردون تیره ابری بامدادان بر شد از دریا جواهرخیز و گوهریز و گوهریز و گوهرزا
قصيدة سید نظیر مشتمل بر چهار مطلع و جمعاً ۱۲۷ بیت است که مطلع چهارم
با ۵۲ بیت، بلندترین آنهاست.

قصيدة هروهالوی

در منقبت حضرت علی کرام الله وجده

حسب فرمایش

مولوی حکیم سید امیر حسن «سخا» محدث دهلوی

سروده مولوی حکیم سید نظیر حسن «سخا» دهلوی

به تصحیح و توضیح مرتضی شفیعی شکیب*

اشاره

سید نظیر حسن در ۱۸ شعبان‌المعظم ۱۲۸۷ در دهنه چشم به جهان گشود. پدر ارشد همراه سپاه همایون از ایران به هند آمدند و در دستگاه حکومت تیموریان هند به مقامات والی و مناصب مهم دست یافتند. جد سیام مادری او شاه نعمت‌الله ولی است و نسبش با چهل و سه پیش از امام محمد باقر علیه السلام می‌رسد. آجداد پدری او در زمان حکومت فیروز شاه تغلق از سیزوار به هند مهاجرت کردند و در منطقه هریانه (Haryana)، در حومه دهلي، تا چند نسل منصب قضا داشتند. جد مادرش میر صدر علی، مخاطب بهنواب اکرام‌الدّوله صدرخان، از علمای بزرگ دهنه و هم دوره و هم محله شاه عبدالعزیز محدث دهلوی بود و جد پدرش، سید نجف علی خان، مخاطب به تاج‌العلماء، از علمای بزرگ و بنام عصر خود بهشمار می‌آمد.

توبی در رنگ و بوی گل، توبی در ناله بلبل
توبی در گیسوی سُبَل، توبی در لاله حمرا
توبی محبوب غمناکان، توبی شور دل پاکان
توبی سوز جگر چاکان، توبی اه دل شیدا

مرحوم سخا قصیده غرای خود را، پیش از دعای تأبید، با نام بردن یکیک ائمه
اطهار علیهم السلام و توسل به آنان در بیشگاه الهی به پایان می برد تا عنوان «عروة الوثقی»
را که بر سروده خود نهاده به تمامت و کمال برساند.
روح بلندش شاد و با اوتیای کرامش، خاصه حضرت مولی الموالی، محشور بادا.
وظیفه خود می دانم که از آفای دکتر سید مهدی خواجه پیری، دوست عزیز دانشورم
و مدیر محترم مرکز میکروفیلم نور در دهلى نو که دستنوشت این قصیده و نیز مطالب
مربوط به احوال و آثار مرحوم سید نظیر را در اختیار این بنده نهادند صمیمانه
سپاسگزاری کنم.

*

به منظور بهره وری بیشتر دانشجویان زیان و ادب فارسی در شبه قاره، ذیلاً توضیحاتی
اجمالی درباره بعضی کلمات و عبارات و ایات، به ترتیب شماره مندرج در سمت
راست هر بیت آمده است. اسناد احادیث نبوی و حوادث تاریخی اشاره شده، به جز
یکی دو مورد، تماماً از منابع معتبر اهل تسنن نقل شده است.^۱ مأخذ معانی لغات نیز
لغت‌نامه دهخدا بوده است.

این قصیده را، بی شک، باید در شمار شاهکارهای مدیحه سرایی در مسابقت موئی
الموحدين و امیر المؤمنین حضرت علی علیه السلام دانست و سراینده آن - که خود از
ولاد علی^۲ است - ارادت عارفانه و محبت مخلصانه خود را به ساحت ولای آن
امام همام با شور عاشقانه و شیدایی شاعرانه ابراز کرده است.

حضور ذهن و خوش ذوقی او در به کار گیری (تمیح) بجا و زیبایی آیات و احادیث
و حوادث تاریخی در جای جای این چکامه بلند، حاکمی از احاطه و اشراف وی بر این
معارف است و هنرمندی او در بهره وری از انواع صنایع و آرایه های ادبی، به ویژه
تشیهات و استعارات دلنشیز، شاهدی است بر توانایی و تبحر او در شعر فاخر فارسی.
بعضی از تعابیر و توصیفات او چنان لطیف و خیال انگیزند که نظری آنها را جز در
اشعار گزیده شاعران طراز اول شعر فارسی نمی توان سراغ گرفت. از آن جمله است:

چو چشم عاشقان پرخون، چو خدّ مهوشان گلگون

چو قلب مُضطِرِ مجنون، چو روی انور لیلی

*

دلت کاشانه غلمان، خیالت خانه غلمان، دو زلت شانه غلمان، دو رخ آینه خوزا

*

شکfte باغ از فیضت، گلستان راغ از فیضت

به لاله داغ از فیضت، چو حال چهره زیبا

*

اگر سیمای تو ناهید، ناهیدش بود شب پر

اگر رخسار تو خورشید، خورشیدش بود خربا

*

نقاب از چهره برداری به هرجا، ولای آیمن

جین بر خاک بگذاری به هرجا، مسجد اقصی

به هرجا پرتو رویت، نروید از حیا نسرين

به هرجا عکس فرخوت، نیزد غنبر سارا

*

۱. با استفاده از کتاب ارزشمند علی^۳ در کتب اهل میثت، تألیف مرحوم آیة الله سید محمد باقر موسوی همدانی
(تهران: وزارت ارشاد، ۱۳۸۰).

۱۴. امام‌المتقین، یعسوب دین، نام‌اور صیفین
بِنْدَلَهُ، شاه میردان، شیر بیزدان، افضل و اولیٰ
۱۵. محمد ادا رو، محمد اخ خو، محمد ادا بو، محمد اخ جو
محمد ادا گیسو و ابرو، محمد ادا عاوض و سیما
۱۶. نبی عدل و نبی بذل و نبی نقل و نبی احسان
نبی اصل و نبی نسل و نبی صورت، نبی معنا
۱۷. نبی سیرت، نبی خصلت، نبی رفت، نبی عظمت
نبی هیبت، نبی سطوت، نبی قوت، نبی یارا
۱۸. نبی رعب و نبی ذائب و نبی زاب و نبی گوهر
نبی آب و نبی تاب و نبی خواب و نبی رؤایا
۱۹. نبی صدر و نبی منصب، نبی ملت، نبی هشرب
نبی تبغ و نبی مرکب، نبی جنگ و نبی هیجا
۲۰. علی کهف الورزی آمه، علی شمس الضحی خامه
علی بدرالذجی نامه، علی صدر و علی امضا
۲۱. علی شوق و علی ذوق و علی فوق و علی فائق
علی نجد و علی مجد و علی زهد و علی تقوا
۲۲. علی حیدر، علی صدر، علی بر چشمہ کوثر
علی در غزوہ خیبر لوابیش از همه بالا
۲۳. علی فاضل، علی افضل، علی کامل، علی اکمل
علی آخر، علی اول، علی دنیا، علی غقیبی
۲۴. علی خیرالورزی، شوکت محمد، مصطفیٰ صولت
شفیع المذینین دولت، امام‌المرسلین طغری
۲۵. علی مُعجزنما دستش، علی مشکل‌گشا دستش
علی دست خدا دستش، بیدالله اسمی از اسماء
۲۶. علی راحیم ابراهیم و رعب موسی عمران
علی رافهم نوح و علم آدم، تقویٰ یحییٰ
۲۷. نبی را «قابل قیوشتی» به خالق درجه عالی
علی را با شه کوئین آدنی بایه «او آدنی»

مطلع اول

۱. سحر از شرق سر بزرگ در خشان بیضه بیضا
فروغ انگیز و تابش ریو و تابش بیز و تابش را
۲. چو چشم عاشقان پرخون، چو خلا مهوشان گلگون
چو قلب مُضطربِ محجنون، چو روی آنور لیلی
۳. گهی در شرق تابنده، گهی در غرب خوابنده
به هر موسم شتابنده، چه در سرما چه در گرم‌ما
۴. ضیای او به بحر و بر، سخای او به خشک و تر
عطای او زر و گوهسر نهد در معدن و دریا
۵. زرافشان فرق و دستارش، بدخشان روی و رخسارش
در خشان زین و رهوارش به تسخیر شب یلدا
۶. نماید پرده شب شق، فرازید رخشش و رونق
گشاید فرش استبرق، چه در هامون چه در بیدا
۷. قمر پروردۀ رویش، هلال عیاد ابرویش
ملئع کاز هر مويش، ز سرتا پايد بیضا
۸. به آب و تاب کوشیده، قبای سور پوشیده
شراب طور نوشیده ز دست روشن موسی
۹. زهی یاقوت رخشندۀ، غلط، ذر درخشندۀ
نه، بلکه هردو بخشندۀ، به هر معدن به هر دریا
۱۰. همه بیدا همه بنهان، غیان از موج صد طوفان
نهان در چشمۀ صد عمان، روان از قطره صد دریا
۱۱. فلک بر هفتش نازد که چون خنجر برافرازد
به فوج اختران تازد سحرگه یکه و تنها
۱۲. بیموده چادر آخضر، بپاشد بدره بدره زر
چنان که نفس پیغمبر، عموماً بر همه دنیا
۱۳. امیر المؤمنین مولیٰ علی بن ابی طالب
زخم و صهر جمیب کبیریا و شوهر زهراء

۱۰. علی ابر و نبی گردون، علی دجله نبی جیحون
علی چون حضرت هارون، نبی چون حضرت موسی
۱۱. صدای حضرت جبریل در گوش نبی آنسی
ردای آینه تطهیر برداش و لسمی اولی
۱۲. زهی خشت، زهی شادی، خوش اعراس و دامادی
نبی مُنذر، علی هادی، نبی اولی، علی مولی
۱۳. به یاران گفت پیغمبر که: وحی خالق اکبر
رسانم من و یا حیدر، ندارد دیگری یارا
۱۴. نبی شهر علوم و در علی اش - فاتح خیر
اگر باشی تو خواهشگر، ز باب شهر اندر آ
۱۵. به گئنه خالق عالم علی بعد از نبی اعلم
به‌اهل لا الہ اعظم، علی خبا و تعظیما
۱۶. به‌این علم و به‌این کثرت به‌دنار اصحاب آن حضرت
که گفته باشد از امت «سلونی» بوتراب الـ
۱۷. به‌هفت احریف بود قرآن، به‌هریک ظهیر و بطن آن
ازو واقف شه مردان به‌هر رمز و به‌هر ایما
۱۸. پر از وحدت ز روز «کن»، همه از فرق تا ناخن
بریده تخل شرک از بن به‌ضرب ذوالفقار لا
۱۹. پی هر انسی و جانی به‌نص خاص قرآنی
خدا اول ولی، ثانی نبی، ثالث علی مولا
۲۰. زهی مغرب، زهی مطلع، یکی اعلیٰ یکی ارفع
نبیوت را نبی مقطع، امامت را علی مبددا
۲۱. بچشم باده، بکش ساغر زخم اُفت حیدر
شتو کان معنی «فی درجتی» از سرور دنیا
۲۲. نبی از گفته داور همه مسدود کرده در
که وا می‌شد به‌مسجد در، مگر بباب علی مولا
۲۳. علی را کرد بیرون، پس، به‌کل فرمود احمد: بس
ازین ساعت نیاید کس جنوب در مسجدم اصلا

۲۸. علی و احمد حق گو، به معنی یکه به‌ظاهر دو
نبی در اندیسا فرد و غلی در او لبیا یکستا
۲۹. به‌فریش از ولایت تاج و حیرت این که فخرش نی
۳۰. روانش حق، توانش حق، زبانش حق، بیانش حق
علی حق، جسم و جانش حق، علی یعلو ولا یعلی
۳۱. علی رانیست پایانی اگر باشد علی جیحون
علی رانیست سر حدی اگر باشد علی بیدا

مطلع ثانی

۱. یه‌دای نفس پیغمبر همه عالم نه من تنها
که شد حبّه علی اجر رسالت ز آینه «قربی»
۲. وزیر خواجه عالم، ناظیر عیسی میریم
چراغ خانه‌آدم، فراغ خاطر خوا
۳. امّان امت و مفتاح رحمت، معدن حکمت
مثال کشتنی شوح نجی و کلمه تقوا
۴. اگر پرسی ز جاه او بخوان «من کنتم مولا»
به‌یک معنی است در هردو، گر این مولا و آن مولا
۵. به‌قرآن مرد فرزانه چو خواند «انت مولانا»
بفهمد این که اویننا تویی در ذیبی و عقبی
۶. خطاب «والی من والا» مخلص را کند خوشدل
عنتاب «عاد نهن عاده» دشمن را گند رسوا
۷. به‌روز غزوه خیبر هر اسان شد همه لشکر
جو ناگه ز د علّم حیدر به قلب صخره صما
۸. شه دین و شه مردان ز یک نورند نورافشان
ز نیمی این، ز نیمی آن، علی فرد و نبی یکتا
۹. محب ایزد و احمد، محبیش احمد و ایزد
بود گراییش بی‌حد، بود فراریش عنقا

۸. تو از هر سوی سوی حق، عدوی تو عدوی حق
به سوی توست روی حق، چه در مقطع چه در مبدأ
۹. تو از هر آیتی اگه، از آن گفتی که و بی که
ستونی غن کتاب الله که آسرارش کنیم فشا
۱۰. تو و پیغمبر حق بین، وزیر و پادشاه دین
از آن وقتی که ماء و ملین وجود آدم و حوا
۱۱. چو غواص به عرفان شب اسری شد آن سلطان
به درج قلب تو پنهان نموده ذرا «ما او خی»
۱۲. تو با قرانی و قرآن رفیق توست جاویدان
رسی فردا مع القرآن به حوضی جنت المساوی
۱۳. بنی جسان و زبده آدم شده بدخواه تو یک ذم
نوشتہ مفتی عالم پی تکفیر او فتروا
۱۴. بداندیش تو بد آیین، بهجا ایمان نه قائم دین
ز کوئیناش دو خد نفرین اگر آهد اگر آنچی
۱۵. حصار توبه را بابی، ضلالت او تو سرتالی
یهودی باشد و صابی به محشر زمرة اعدا

مطلع رایع

۱. خدا در شیر مردان و غایت کرده مستثنی
که در روز اخشد آمد حسای «لا فتنی الله»
۲. فیه ڈل دل سواری و ز ڈل دل راه گسردون طی
تو شاه ذوالفقاری و عدو از ذوالفقاری، لا
۳. به فرق اولیا پایت، به دوش مصلحی جایت
به چرخ هفتمنی رایت، به خلد هشتمین مشوی
۴. همه این فره و تمکین نگنجد در دل حق بین
تو شاه دینی و دین بیشتر از دنیا و ماشهها
۵. ز خوب و رشت و بیش و کم تویی از ابتدام حسوم
به میوراث تو از آدم رسیده «علم الاسماء»

۲۴. تمسک بر من و بر تو بود واجب به حکم او
به قرآن و به خسین و علی و فاطمه زهرا
۲۵. چه گویه نطق درباس، اگر کل انس کتابش
و گر جن جمله حسباش، صفاتش خارج از احصا
۲۶. طریق معرفت رفت، ذرا من تو شدم سفته
سپس تو من شدی گفته، همان موج و همان دریا
۲۷. احمد در احمد خوشخو، نبی در حیله حقجو
پس پرده نصوده رو، ببیند دیده بینا
۲۸. همه دیندار هندویش، مطاف اولیا کویش
عبادت دیدن رویش، چه در یقظه چه در رؤیا
۲۹. وزاریما به شمشیر ویا خست مسند عرفان
و را شایان بر اونگ قناعت تاج استغنا

مطلع ثالث

۱. همه اصحاب اخیار پیمبر افضل و اولی
هر چهل نجوم و تو مهی، شمس افسر «ولا»
۲. پس از احمد ز کل فائق، وجودت مصحف ناطق
ولایت از ازل عاشق، امامت تا بعد شیدا
۳. مسابق اوئینست نی، مقارن آخرینست نی
ضمائل بر زمینست نی، تویی بی مثل و بی همتا
۴. عیمان از ماه تا ماهی، احب الخلق إلى الله
«حدیث طیب» م آگاهی دهد زین در تبة والا
۵. نماز حضرت اقدس تو را محفوظ بود و بس
دلیلش گر بر سرد کس، گواه آرم بخاری را
۶. تو با سلطان دو عالم، تو با فخر بنی آدم
چو در تن دل، چو در دل دم، چو در دم قوت اعضا
۷. به علمی اعلم امت، به اسلام اقلام انت
به حلمی اعظم افت، چه در سرما چه در خرا

پیشکاره علم انسانی و مطالعات فرنگی

پیشکاره علم انسانی

۲۰. نقاب از چهره بمرداری به هرجا، وادی آینه‌ن
حبین بر خاک بگذاری به هرجا، مسجد اقصی
۲۱. به هرجا پرتو رویست، تو بود از حیا نسرين
به هرجا عکس فرخویت، لیرزد غمیر سارا
۲۲. هر آنچه بر همه دشوارتر بر تو همه آسان
هر آنچه بر همه پوشیده‌تر بر تو همه بسدا
۲۳. ز لوث صاء و طین دوری، به حکم شرع مأموری
محیط اعظم نوری، فیضت یازده دریا
۲۴. تو غرق لجه فکری، نیایساید تو را دولت
تو مست باده ذکری، نیایاید تو را صهبا
۲۵. چنان محظی به ذات او که تو او گشته و او تو
عجب نبود گر از این رو شوی جلوه‌نما هرجا
۲۶. توبی آرایش کعبه، توبی پیرایش گعبه
ز تو آرایش کعبه فنا چون شسته از گرما
۲۷. تو آن بدزی که بی نور تو ناقص مجمع انجام
تو آن صدری که بی رای تو فاسد مجلس شورا
۲۸. بهسوی توست روی ما، غلامت موی ما
فکنندی در گلوبی ما کمند آیه «قربی»
۲۹. توبی اکرم، توبی اعظم، توبی عالیم، توبی اعلم
توبی ارحم، توبی اقدام، توبی احکم، توبی اقضی
۳۰. توبی فاروق و هم فارق، توبی صدیق و هم صادق
توبی دائم به حق ناطق، توبی هر دم به حق گویا
۳۱. توبی اصل و توبی فرع و توبی شرع و توبی قرآن
توبی ایمان، توبی عرفان، توبی رمز و توبی ایما
۳۲. توبی خلد و توبی رضوان، توبی روح و توبی ریحان
توبی خور و توبی غلمان، توبی کوثر، توبی صوبی
۳۳. توبی شاه و توبی سلطان، توبی قیصر، توبی خاقان
نه بلکه قیصر و خاقان آیاز و قبیرت آقا

۶. توبی در طازم آزرق پس از پیغمبر بر حق
به هر دین عالم مطلق، به هر ملت دهی فتوی
۷. به سجده فرق بر خاکت، قدم بالای افلاک
برادر شاه لولاکت، امیسر بشرب و بطنها
۸. دلت کاشانه غیلمنان، خیالت خانه غلمان
دو زلفت شانه غلمان، درخخ آینه خوزا
۹. اگر قهرت کشد خنجر، شود هنگامه محشر
نخنبد گنبد اخضر، نجوشند لجه دریا
۱۰. زهی سعدیں نوابست، زهی قطبین خجالت
زهی سلطین نوابست، فدائیت ڈی و عقی
۱۱. شکسته باغ از فیضت، گلستان راغ از فیضت
به لاله داغ از فیضت، چو خالی چهره زیبا
۱۲. عرب پر سور از رویست، عجم مسروور از رویست
فروغ طور از رویست، مه بشرب، شه بطحا
۱۳. شهنشاھان عالم باليقین ذرت، توبی نیر
جهانگیران اعظم باليقین قطره، توبی دریا
۱۴. همیشه کاتب قدرت فراز صفحه فطرت
نماید محظی با مثبت همه بر قلب تو القا
۱۵. زبده فطرت امکانت بود مأمور و تو امر
ز اول روز، عقل کل بود شاگرد و تو اسنا
۱۶. تو را از رحمت یزدان دو عالم تابع فرمان
اگر بسدا کنی پنهان و گر پنهان کنی بسدا
۱۷. گر اعجاز تو ای داور به فرمانات فرازد سر
بر آرد آب از هر بز، برآرد گرد از دریا
۱۸. اگر سیمای تو ناهیله، ناهیله بود شب پر
اگر رخسار تو خورشید، خورشیدش بود خربا
۱۹. عقول غشره جزو فکرت چون قطره از جیخون
مکان و لامکان در وسعت چون ذره در صحراء

پیشکاو علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

پیمان جامع علوم انسانی

۴۸. به حق حضرت صوفی الرضا، راضی ازو یزدان
به حق آن تقی منقی جان و دل تقوی
۴۹. به حق بیالحسن حضرت نقی، سرتاج دیداران
به حق عسکری، شیعیان عقبی، تارک الذیما
۵۰. به حق مهدی دین، صاحب دوران، عنایت کن
به دنیا راحت دنیا، به عقبی راحست عقیمی
۵۱. نشار فرقشان بادا پیاپی قابو دارد عالم
دروند از مشک معسوم و سلام از عنبر سارا
۵۲. «سخا» از فرط ندانی کند تقلید قانی
کجا آن لعل رُمانی، کجا این صخره حما

تمت

پوشیده مباد که این قصيدة عروفة الونقی در منقبت حضرت علی تکرم اللہ و وجهه به طرز
قصيدة قآنی تصنیف کردہام و آن [حضرت] در اهلیت رسول ^(ص) چنان بزرگ هستند
که احادیث کثیرہ متواتره حسن و صحیح چندان که در شان آن [بزرگوار] وارد شده‌اند
به حق دیگر از اصحاب کسی موجود نیستند. در بیشتر اشعار قصيدة هذا اکثر از آن
احادیث ^[1] حواله هم داده‌اند. مقصدم جر این نیست که به طفیل این معنی ... خداوند
حال و علا بر روز جزا از معاصیم در گذر فرماید و مصاحبت اهلیت عطا فرماید؛ آمین
پسخمه سید المرسلین، سید سخا (تصنیف سنه ۱۹۱۳ م).

۳۴. تویی در حال و آیینه، تویی موجود و پایینه
تویی بهتر ز ما زنده، خدا خود گفته «بل آخیا»
۳۵. تویی راکع، تویی ساجد، تویی عالیه، تویی عابد
تویی قانع، تویی راهه، تویی اکرم، تویی آتفی
۳۶. تویی در رنگ و بوی گل، تویی در ناله بلبل
تویی در گیسوی سُنبَل، تویی در لاله خمرا
۳۷. تویی محبوب غمساکان، تویی شور دل پاکان
تویی سوز جگرچاکان، تویی آه دل شیدا
۳۸. به میزان آرنهد داور، برآیند در صف محشر
گرانتر الفت حیصدر، سبکتر طاعنت و تقوی
۳۹. به ذکرست تا طربناکم ز هرجرم و خطای پاک
به شرع شاعری ساکم نه از آبیطانه از اقوا
۴۰. به محشر با تنی لوزان در آیسم یا شسی مردان
به دستی دفتر عصیان، به دستی غرفة الونقی
۴۱. بگوییم ای فلکا مركب، بجهنیان لب، بجهنیان لب
که عصیان «سخا» یارب، بحل فرما، بحل فرما
۴۲. همیشه تا که از مولائیت باشد تغیر آگه
همیشه تا که از اولادیت منکر بود آعمی
۴۳. خطاب «والی من والاه» مخلص را کند خوشعل
عتاب «عاد من عاده» دشمن را کند رسوا
۴۴. خداوندا به حق فخر عالم شافع محشر
به حق فاتح خیبر، به حق حضرت زهراء
۴۵. به حق سید مسحوم، این مهیط «یاسین»
به حق سید مظلوم، سبیط مقدس «طه»
۴۶. به حق سید سجاد، آه سرد سوتاسر
به حق باقر ناشاد، رنج و درد سر تا پا
۴۷. به حق جعفر صادق، به حق ناطق، به حق عاشق
به حق موسی کاظم، به حق گویا به حق پویا